

Rynkerose *Rosa rugosa*

Status

Kategori i Fremmedartslista 2018: Svært høy risiko (SE)

Fakta

I Artsdatabankens Fremmedartsliste 2018 regnes rynkerose som en av de fremmede artene som utgjør den største trusselen mot landets naturmangfold, og den er en av de hundre verste skadegjørerne i Europa. Rynkerose har blitt plantet som prydbusk i hager, men har også hatt stor anvendelse i beplantninger langs veier og i grøntanlegg. Herfra har den blitt spredd til omgivelsene. I tillegg kom den trolig også inn spontant langs kysten fra Vest-Sverige og Danmark. Rynkerose vokser raskt, og den kan på få år danne store bestander som fortrenger hjemlige arter. Dette gjelder spesielt i åpen havstrandvegetasjon. Rynkerosen er også blitt et problem for ferdsel, friluftsliv og badeliv.

Foto: Fylkesmannen i Hedmark

Kjennetegn

Rynkerose er en opptil 2 meter høy busk i familien *Rosaceae* og kan lett skilles fra hjemlige roser. Den har grove skudd som er tett besatt med tynne tornere av ulike størrelser, og filthår rundt grunnen av tornene. Bladene er sammensatte med 5-7 brede, tykke, rynkete småblad som er glatte på oversiden og tett hårete på undersiden. Rynkerose blomster i juni til august. Blomstene er større enn hos alle de norske villrosene, og sitter en til tre sammen på filthårete, noe bøyde skaft. Fargen er ofte mørkfiolett, men kan også forekomme i rosa eller hvit. Fruktene er 2-3 cm lange, oransjerøde, kjøttfulle, runde og litt flattrykte nyper.

Utbredelse

Rynkerose kommer opprinnelig fra Nordøst-Asia, og ble midt på 1800-tallet innført til Europa for å pryde hager og effektivt stabilisere sanddyner. Til Norge kom den som hageplante trolig på begynnelsen av 1900-tallet. Rynkerose har vært hyppig brukt i beplantninger langs veier og jernbane og i offentlige parker og anlegg. Allerede i 1940-årene begynte rynkerose å naturalisere seg langs kysten i Norge og i mange andre europeiske land. Rynkerose kan påtreffes på de ytterste, ubebodde øyene så vel som inne i fjordene. I Norge er arten vanligst i kyst- og fjordstrøk i Sør- og Midt-Norge, men finnes helt til Troms. Rynkerose er registrert i innlandsstrøk på Østlandet og i Agder, der den er spredd fra hager og anlegg. Kystforekomstene skyldes dels spontan innvandring med havstrømmer, dels spredning fra plantninger. Mange verneområder har også blitt påvirket av stor invasjon av rynkerose, og arten bidrar dermed til å true flere av vernekvallitetene.

Biologi

Rynkerose er en rasktvoksende meget tolerant plante som tåler salt, tørke og frost. Arten er lyskrevende og vokser i lysninger i skog, på strandenger ovenfor tangbeltet, på ustabil sandjord og på strandberg. Langs strender kan den danne tette og ugjennomtrengelige kratt

og dermed fortrenge hjemlige arter, både vanlige og mer sårbare. I tillegg er det kjent at rynkerose kan krysse seg med stedegne slektninger som kanelrose (*Rosa majalis*) og dermed påvirke det stedegne genetiske materialet. Rynkerose stabiliserer strender som er naturlig ustabile og gir en nisje for arter som ikke naturlig hører hjemme i åpen havstrandvegetasjon. Utenom strender vokser den i vei- og jernbaneskrånninger, forbygninger og ulike typer skrotemark.

Spredning

Rynkerose har god spredningsevne og er blitt en internasjonal problemart. Etablering av nye planter skjer ved hjelp av frø. Fruktenes (nyper) spres effektivt med havstrømmer og fugler til nye områder. Nypene kan holde seg flytende i 40 uker samtidig som spireevnen til frøene bevares. På den måten spres arten over større avstander til stadig nye vokseplasser ved kysten. Rynkerose sprer seg også vegetativt med lange krypende jordstengler og rotskudd som gir horisontal vekst og fører til tette kratt med mange ungsudd i fronten. Løsrevne deler av røtter og strengler (f.eks. dannet fra erosjon i strandkanter) kan bli fraktet av gårde med sjøvann og vokse opp til nye individer.

Bekjempelse

Etter forskrift om fremmede organismer fra 2016 er all import, planting og salg av rynkerose forbudt. For å begrense utbredelsen av spredte forekomster av rynkerose, ble det i 2013 utarbeidet en nasjonal handlingsplan mot rynkerose. Målet er bl.a. å utrydde rynkerose i truede naturtyper i de nordligste fylkene, og utrydde arten eller kontrollere spredningen i utvalgte naturområder i de øvrige fylkene. Det har vist seg å være svært vanskelig og ressurskrevende å bli kvitt rynkerosen når den først har etablert seg, da må alle plantedeler fjernes hver gang den skyter nye skudd. Miljømyndighetene har forsøkt å bekjempe rynkerose i en årrekke ved bruk av ulike metoder– rydding, beiting, sprøyting og oppgraving.

Linker

<https://www.artsdatabanken.no/Fremmedarter/2018/N/154>

<http://www2.artsdatabanken.no/faktaark/Faktaark245.pdf>

<http://www.miljostatus.no/Rynkerose/>

https://www.fylkesmannen.no/globalassets/fm-hedmark/dokument-fmhe/05_miljo_og_klima/fremmede-arter/handlingsplan-mot-fremmede-skadelige-arter-i-hedmark---endelig-versjon_mindre.pdf